

Guia per a la reflexió i debat del desenvolupament local a propòsit de la Terra Alta.

Programa Sócrates UE, maig 1997.

SESSIONS DE REFLEXIÓ-DEBAT

UNIÓ EUROPEA - PROGRAMA SÒCRATES. DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA.

Ignasi Aldomà (moderador- ponent)

GANDESA, 24 D'ABRIL AL 27 DE MAIG DE 1997

OBJECTIUS I CONTINGUT TEMÀTIC

El curs neix d'un programa específic de la Unió Europea, que implica alguns condicionaments tècnics (realització puntual de 2 videoconferències); però s'ha d'encaixar dins l'**objectiu general** de reflexió sobre el desenvolupament local de la Terra Alta. Aquesta reflexió ha de concretar-se i fructificar a partir d'un cert nord de treball: les grans orientacions del desenvolupament local, que han de ser l'objecte d'una primera sessió de treball.

De la definició inicial d'intencions es passarà a l'anàlisi de les problemàtiques i opcions més concretes. Per arribar-hi el **contingut temàtic** del curs s'estructura en cinc grans temes, que han d'ajudar a entendre els diversos aspectes i condicionants del desenvolupament local:

1. Els condicionants geopolítics.
2. El medi natural.
3. L'activitat agrària i la indústria.
4. Els serveis i el turisme.
5. Les infraestructures locals i la riquesa.

La **metodologia de treball** per a tractar cada tema serà:

1. Presentació per part del moderador-ponent de cada tema, particularment pel que fa als aspectes més teòrics que hi entren en joc. Es fa una petita presentació de dades referides a la Terra Alta, però l'anàlisi es deixa al treball dels participants.
2. Els participants s'organitzen en grups de, màxim, 3 persones i escullen un dels 5 temes per a debatre'l i treballar-lo. Plasmació de la discussió- anàlisi del grup en un treball consistent en un mapa esquemàtic de la comarca, una o dues pàgines de síntesi i documentació gràfica de la comarca que es deixa a la dinàmica de cada grup (fotografia, vídeo, documents,..).

El **treball final de síntesi** i recapitulació consistirà en:

1. Exposició breu del resultat de cada grup. Els assistents i el moderador-ponent qüestionen i debaten sobre la versemblança de les propostes de cada grup.

2. A partir del conjunt d'exposicions, elaboració de l'esquema de grans objectius i actuacions per al desenvolupament local comarcal (possiblement continuant amb la dinàmica de petits grups).
3. Posada en comú i síntesi última amb l'ajut del moderador-ponent.

0. PRESENTACIÓ. **METODOLOGIA I OBJECTIUS**. OBJECTIUS DEL TREBALL I DELIMITACIÓ D'ACTUACIONS.

Presentació del curs d'acord amb el guió de treball.

Presentació personal. Oferir un ajut per a la reflexió.

El món i realitats complexes com el desenvolupament local no tenen interpretacions (ni senzilles, ni complexes) que l'expliquin. No es poden vendre solucions fetes.

Un curs debat i taller de treball. El treball i l'esforç personal com a garantia de millora en el propi coneixement de la realitat (i dels veïns).

Objectiu i vies del desenvolupament local.

Una característica fonamental del desenvolupament local és que no hi ha fórmules senzilles que l'expliquin, ni receptes màgiques que el promoguin.

Dinàmiques generals de l'evolució econòmica i social condicionen el desenvolupament local. Profusió i evolució de les teories.

Queda un marge d'actuació per als actors locals ?

Metodologies d'anàlisi. Plantejaments estratègics i participació.

Anàlisi monogràfic-descriptiva. Estudis projectuals.

Anàlisi estratègic-prospectiva. De l'anàlisi tecnocràtica a l'anàlisi descriptiva.

Els grans objectius del desenvolupament de la Terra Alta.

Estem bé o volem canviar coses que no ens agraden? Perquè ens volem desenvolupar? On pretenem arribar? Objectius econòmics, objectius socials o objectius ecològics?. Una objectius en consonància amb les aspiracions del **col·lectiu social** afectat. En aquest cas, tot el treball i la reflexió s'ha de mirar d'enfocar des de la perspectiva del conjunt de la població de la Terra Alta.

Les tres grans línies característiques dels plans estratègics:

1. Inserció econòmica i social en el context europeu.
2. Millora de la qualitat de vida de la població.
3. Desenvolupament de determinats àmbits de la producció decisius en l'economia local (tecnologia, innovació) o reforçament de les bases organitzacionals.

Presentació del contingut dels diversos àmbits temàtics de treball.

Les raons d'una situació de desfavoriment en el context català.

Una característica fonamental del desenvolupament local és que no hi ha fórmules senzilles que l'expliquin, ni receptes màgiques que el promoguin.

1. ELS ELEMENTS GEOPOLÍTIKS I LA REFERÈNCIA DEMOGRÀFICA.

Els condicionants derivats de la ubicació en relació a les grans coordenades territorials. Dia 29 d'abril, dimarts

Geopolítica: "Estudi de la relació existent entre el medi geogràfic, d'una part, i l'evolució socio-econòmica i l'evolució política d'un país, de l'altra", segons el diccionari de la llengua de l'Institut d'Estudis Catalans. D'alguna manera es tracta de veure les relacions profundes, poc *movibles*, que pesen sobre l'evolució econòmica i social

L'anàlisi geopolítica planteja, d'entrada, dues qüestions:

Una qüestió de *contingut*: qui som? (social i econòmicament), fet que ens remet a un passat històric que marca la realitat del present, en el qual passat intentem de descobrir uns elements socials i econòmics més o menys permanents (que canvien, doncs, molt poc o lentament), els quals presumiblement tindran molt a veure amb un medi geogràfic que canvia també amb lentitud o no canvia.

Una qüestió de límit o *coherència geogràfica*: en quin espai o en quin país ens movem?. Tractem de la comarca (o tractem dels pobles); però és la comarca la referència idònia per entendre'ns?. En un espai econòmic i social cada cop més connectat no hem de remetre la nostra evolució econòmica i social a una escala "europea" o, si es vol, mundial ?. L'escala ha evolucionat amb el temps i avui ja no podem respondre qui som i on anem sense tenir present aquesta mundialització.

En aquest context, com procedim?, com ens analitzem?

Un marc referencial per a l'actualitat (transparències):

1. en el context econòmic-social europeu. L'arc mediterrani menys desenvolupat. Vocació de serveis, bonança ambiental.
2. en el marc econòmic-social espanyol. L'arc mediterrani de màxim desenvolupament.
3. en el marc català. L'allunyament de la capital econòmico-industrial.

En el nostre quadre més habitual: Interès de prendre com a referència les Terres de l'Ebre:

1. Unitats fisiogràfiques: planes i muntanyes; les seves magnituds. Els corredors de connexió. Unitats fisiogràfiques amb una identitat ecològica.

2. L'adaptació de la història a aquestes unitats (i el seu reforçament) fins a l'actualitat per a marcar-ne la realitat socioeconòmica:

Grans planes i muntanyes: com a unitat de cultura i econòmica:

Magnitud geogràfica i diferenciació ecològica de la muntanya i la plana.

Importància de l'efecte barrera de les muntanyes o altres (deserts)

Corredors: corredors de cultura i activitat reforçats per la implantació de les grans infraestructures de comunicació. Canvis en els mitjans de transport (baixell o tren pel cotxe) i obres puntuals (embassaments) com a transformadors dels fluxes.

Cruïlles: Corredors, encreuament de corredors, punts estratègics de les planes o muntanyes com a origen del fenomen urbà.

3. Dinàmiques político-socials amb una gran inèrcia històrica. Processos de solidaritat o identitat en un sentit ampli que es creen entorn a:

- Comunitats racials i religioses.
- Comunitats lingüístiques.
- Els límits administratius.
- L'economia vinculada a l'aprofitament dels recursos naturals (agricultura més o menys diversificada o autosuficient; complement d'ingressos forestals o de pesca, presència de recursos minerals, recursos hidràulics).
- Les formes d'apropiació del territori (la propietat, la parcel·lació, les infraestructures), que tenen una gran incidència en les estructures socials.
- Els assentaments humans i l'organització col·lectiva (els elements de referència de les comunitats rurals)

Els camins cap a la Vall de l'Ebre i la meseta que passen per la Terra Alta comuniquen, per altra part, amb àrees poc habitades i sense uns centres destacats; Alcanyís suma 12.462 habitants (1991) i Casp 8.029. Per aquesta banda, les relacions exteriors s'han mantingut a una escala bàsicament local o comarcana, amb les terres del Matarranya, amb 11.398 habitants (1991), i els Ports, amb 5.695 habitants, que es troben fortament ruralitzades i no tenen unes centralitats marcades; Morella tenia 2.886 veïns el 1991. Tot plegat fa difícil imaginar l'aparició de fluxos de comunicació importants o d'algun eix de desenvolupament en aquesta direcció.

Terra Alta	Pob. 1991	Pob. 1996	Cr.absolut	Cr.relatiu
Arnes	534	535	1	0.19
Batea	2022	1985	-37	-1.83
Bot	906	858	-48	-5.30
Caseres	343	333	-10	-2.92
Corbera d'Ebre	1122	1064	-58	-5.17
Fatarella, la	1383	1301	-82	-5.93
Gandesa	2651	2668	17	0.64
Horta de Sant Joan	1328	1272	-56	-4.22
Pinell de Brai, el	1170	1125	-45	-3.85
Pobla de Massaluca, la	471	445	-26	-5.52
Prat de Comte	222	202	-20	-9.01
Vilalba dels Arcs	793	796	3	0.38
Total	12945	12584	-361	-2.79

2. EL **MEDI NATURAL**. El medi natural com a referent de les activitats i com a objectiu també del desenvolupament.

Idiosincràsia derivada de la fisiografia i el relleu locals. El potencial dels recursos naturals. **Com el medi ambient determina i condiona l'activitat humana**. Aspectes a tenir en compte:

- La incidència del relleu. Bàsicament limitacions derivades del pendent; algunes també d'unitats fisiogràfiques molt diferenciades.
- La climatologia: un condicionant dels ecosistemes naturals, els agrícoles i l'activitat humana (facilitat dels treballs a l'exterior, tipologia de les construccions,..).
- Aspectes limitadors bàsics de la productivitat i diversitat del medi (els derivats d'un medi mediterrani-continental): la secada i les gelades.
- Diferències locals d'aquests ecosistemes relacionades amb l'altitud.
- Les conques hidrogràfiques: unitats de diferenciació ecosistèmica (pels forts relleus) o, simplement, marc natural de funcionament del cicle de l'aigua. Importància, suficiència i nivell d'aprofitament dels recursos hídrics
- Incidència dels substrats geològics i els sòls en la productivitat del medi. La capacitat agrològica.

Paisatge i valors naturals del medi. **Es ecosistemes naturals com a objectes preciosos a salvaguardar**. Amb una segona expressió: els ecosistemes naturals com a bandera d'identitat pròpia i base d'atracció turística.

- Espècies vegetals i naturals interessants per la seva singularitat.
- Espais naturals reconeguts com a espais de protecció.
- Espais no reconeguts.
- Valors paisatgístics.
- Integritat ecològica dels espais agrícoles.
- Singularitat de les tradicions culturals d'explotació i d'inserció en el medi.

Objectius mediambientals per al desenvolupament econòmic.

Impactes ambientals negatius derivats de l'activitat humana i programes o alternatives de millora.

- Ecosistemes agrícoles i biodiversitat (incidències derivades de l'especialització agrícola).
- Incidència de les pràctiques agrícoles (adobs, insecticides).
- Els residus ramaderes.
- Incidències derivades de la indústria.
- Els residus generats pels centres urbans.

Incidències derivades de l'excessiva freqüentació del medi.

3. L'ACTIVITAT AGRÀRIA I LA INDÚSTRIA.

3.1. REFLEXIÓ GENERAL SOBRE EL SECTOR AGROALIMENTARI I EL PROCÉS D'INDUSTRIALITZACIÓ.

El **sector agroindustrial**. L'activitat agrària incompreensible sense la transformació i comercialització. El procés de minva de pes econòmic i social de l'àmbit de la producció agrària.

- El comportament dels agents econòmics (escala, territorialitat, orientació productiva).
- Regles de mercat i processos d'integració entre els agents de la cadena.

La marginació del rerapaís i les àrees rurals en el procés industrialitzador.

La indústria agrària segueix un procés de localització amb bastantes similituds amb la resta de sectors industrials. La indústria agrària no es localitza forçosament a prop de la producció.

Un clar divorci entre la 1a transformació pròxima als indrets de producció de la matèria primera agrícola o ramadera i la 2a transformació, més pròxima als centres de consum (Barcelona).

La indústria agrària segueix, en definitiva, la lògica del "districte industrial": Determinats centres acumulen una quantitat de serveis a l'empresa, infraestructures de comunicació i tot tipus, mà d'obra diversa i qualificada, centres de formació, activitats industrials complementàries i fins i tot ofertes culturals i d'oci que constitueixen un caldo de cultiu ideal per a l'aparició d'iniciatives empresarials o per a la captació d'iniciatives foranes.

En aquest context quan la industrialització arriba a les àrees rurals es presenta en forma de:

- Indústries basades en l'explotació directa (1a transformació) de determinats recursos naturals (amb riscos d'incidència negativa en el medi ambient).
- Indústries poc intenses en capital basades en la mà d'obra barata, poc qualificada i poc conflictiva i generalment femenina (exemple clàssic de la confecció).
- Unitats fabrils que tenen el seu centre de decisió del territori rural i que produeixen sovint en règim de subcontractació.
- En conseqüència de les dues anteriors situacions, indústries poc fixades al territori, amb una gran facilitat de volatilització.

En tot cas, no es pot negar que en les àrees rurals han aparegut i apareixen iniciatives i/o unitats industrials, que arriben a constituir en alguns casos uns nuclis industrials ben significatius:

. Centre agroalimentari de 1a transformació lleidatà, indústria vinícola del Penedès, indústria diversificada de la Garrotxa.

Com s'expliquen aquestes iniciatives ?. Els anàlisis sobre el desenvolupament endògen en el medi rural aporten elements de reflexió interessants (quadre A.Vázquez Barquero).

Les condicions de l'aparició d'un fenomen de desenvolupament endogen resulten, per altra part, aplicables no solament a la indústria, sinó als mateixos serveis i també al turisme. Es tracta de reflexionar, en definitiva sobre l'aparició i el desenvolupament de les iniciatives empresarials.

3.2. GUIO PER A LA REALITZACIÓ DE LA REFLEXIÓ-DEBAT DEL GRUP

S'aporta un **índex de treball sobre temes clau:**

- La trilogia de conreus mediterrània.
- Les limitacions estructurals de l'activitat.
- Reptes del cooperativisme.
- Innovacions en la indústria i la comercialització agràries.
- Les condicions locals de les iniciatives industrials en conjunt.

Però cal situar la reflexió en el conjunt del **procés de desenvolupament agroalimentari:**

- L'agricultura en el context del sector agroalimentari (esquema general).
- El procés d'evolució dels components. De la indústria a la distribució.
- La importància de la ubicació territorial de l'activitat. Fixació de l'activitat agrària al territori; independència d'altres activitats.
- Les estratègies dels integrants de la firma. El creixement com a base del desenvolupament. Processos d'integració vertical i processos d'integració horitzontal.
- El cooperativisme com a resposta de l'agricultor. Condicions d'evolució. Monopoli i territori en un mercat lliure: d'una banda el cooperativisme, d'una altra banda els productes amb denominació d'origen.
- Competència entre agricultures. Sobre l'adaptació de les estructures agràries.
- La necessitat d'una percepció sectorial. Punts forts i punts febles dels tres sectors d'arboricultura mediterrània. Possibilitat biològica real de terceres alternatives.
- Desenvolupament agroindustrial i ramaderia.

Sobre les **condicions generals del desenvolupament de la indústria local** (referència al desenvolupament endogen com a aproximació a l'explicació de la industrialització en el medi rural). Condicions que han de contribuir a la pervivència o creixement de la industrialització local.

- Existència de matèries primeres de singular valor.
- Grau de tradició empresarial i diversitat d'aquesta tradició.
- Grandària de les unitats fabrils i grau de concentració empresarial.
- Disponibilitat de recursos financers.
- Nivell de desenvolupament tecnològic i procés d'adopció d'innovacions.
- Nivell d'atur real o latent, nivell salarial, grau d'especialització i formació de la mà d'obra.
- Importància de l'economia submergida.
- Presència d'empresariat local i nivell de formació. Capacitat d'iniciativa empresarial de la pagesia.
- Àmbit comercial d'influència. Diferenciació i singularitat del producte ofert.
- Disponibilitat de serveis a les empreses, serveis de transport i comunicacions.
- Suport públic de les iniciatives empresarials. Disponibilitat de sòl industrial i preu. Facilitat d'accés a serveis públics. Ajuts complementaris.

4. DESENVOLUPAMENT DELS SERVEIS. Nou sector d'ocupació en expansió

La Terra Alta és, amb diferència, la comarca catalana amb una proporció d'ocupats en el sector serveis més baixa, un 24,2% (1991). Ho és tant pels serveis que es paguen (serveis per a la venda, un 15,8 % dels ocupats de la comarca) com per aquells que no es paguen (8,4%).

El nivell de l'oferta de serveis a la comarca. En quina mesura se satisfan serveis dins de la mateixa comarca?, quines mancances existeixen i quines possibilitats d'implantació de nous serveis? Hi ha possibilitats d'implantació d'un servei important a nivell d'ocupació ?.

- El sector comercial (353 ocupats el 1991). Grandària i nivell d'integració dels establiments comercials.
- Serveis comercials vinculats amb les reparacions. Diversitat de l'oferta.
- Hostaleria i restauració (81). Diversitat de l'oferta.
- Transport i activitats relacionades (86).
- Telecomunicacions i correus, públics i privats (13).
- Serveis financers, assegurances, immobiliàries (56).
- Serveis a les empreses (assessories tècniques, jurídiques, publicitat..) (26).
- Administració pública, seguretat pública. Diversitat institucional (104).
- Serveis educatius públic i privats. Serveis culturals, premsa i difusió, esportius, recreatius(87). Diversitat de l'oferta i incidència a nivell ocupacional.
- Sanitat i assistència social (30).
- Altres serveis personals; bugaderies, perruqueries, estudis fotogràfics, vigilància privada, neteja (57).

A part de la valoració del nivell de dotació en el conjunt de la comarca, es planteja **l'estructura territorial d'aquests serveis:**

- Ofereixen els pobles uns "serveis" que es corresponen amb "ocupació"?
- Destaca o destaquen alguns punts de la comarca com a receptacles d'ocupació ?.
- Quina localització dins la comarca cal trobar per als nous serveis ?
- La demanda de serveis de la població comarcal se satisfà fora de la comarca ? . En quin tipus de serveis i en quin llocs ?.
- Aquesta demanda satisfeta a l'exterior es podria satisfer dins la pròpia comarca ?, en quins casos ? on ?.
- La comarca pot satisfer demandes exteriors de serveis ? d'on i en quines condicions ?
- Té un interès la mobilitat de població laboral cap a fora de la comarca per ocupar-se en els serveis, o és suficient i ja està resolta?.

Condicions per al desenvolupament de les activitats empresarials locals en l'àmbit dels serveis. (Equiparables en bona part a les condicions de l'empresariat industrial).

- Grau de tradició empresarial en els serveis i diversitat d'aquesta tradició.
- Presència d'empresariat local i nivell de formació.
- Grandària de les unitats i grau de concentració empresarial.
- Disponibilitat de recursos financers.
- Nivell de desenvolupament tecnològic i procés d'adopció d'innovacions.
- Nivell d'atur real o latent, nivell salarial, grau d'especialització i formació de la mà d'obra.
- Importància de l'economia submergida en els serveis.
- Àmbit comercial d'influència. Diferenciació i singularitat del servei ofert.
- Disponibilitat de serveis a les empreses, serveis de transport i comunicacions.

5. L'ALTERNATIVA DEL TURISME.

Els recursos turístics i potencial.

- Hi ha algun recurs particular susceptible d'atreure un volum de turisme important ?.
- Elements naturals singulars. Paisatgístics. Biològics. Interès científic.
- Atractius relacionats amb la natura: cinegètics, piscícoles, sanitaris.
- Patrimoni cultural. Urbanístic, edificatori, arqueològic, antropològic, artístic. Elements històrics.
- Possibilitat d'un turisme educatiu i d'aprenentatge.
- Ambients i llocs per a les pràctiques esportives o esports d'aventura.
- Ofertes lúdiques.
- Diversitat i complementaritat dels punts d'interès. Possibilitat d'itineraris.
- Quina és la imatge turística exterior de la comarca ? Resulta satisfactòria ? En què s'hauria de fonamentar ?.

Estat de l'oferta i iniciatives turístiques. L'oferta d'allotjaments turístics.

- Hoteleria convencional.
- Altres ofertes hoteleres.
- Ofertes complementàries de l'activitat agrària.

L'oferta de serveis turístics:

- Restauració i relació amb l'allotjament.
- Agències i intermediaris.
- Oferta de paquets i activitats turístiques.

Condicions per al desenvolupament de les iniciatives turístiques empresarials locals.

- Grau de tradició empresarial en el turisme i diversitat d'aquesta tradició.
- Presència d'empresariat local i nivell de formació.
- Grandària de les unitats i grau de concentració empresarial.
- Disponibilitat de recursos financers.
- Nivell de desenvolupament tecnològic i procés d'adopció d'innovacions.
- Nivell d'atur real o latent, nivell salarial, grau d'especialització i formació de la mà d'obra.
- Importància de l'economia submergida.
- Àmbit comercial d'influència. Diferenciació i singularitat del servei ofert.
- Disponibilitat de serveis complementaris, serveis de transport i comunicacions.
- Grau de suport de l'administració al desenvolupament d'iniciatives turístiques. Àmbit en el qual hauria d'incidir l'administració.

6. EL DESENVOLUPAMENT DE LES INFRASTRUCTURES LOCALS I LA RIQUESA.

Una valoració objectiva dels objectius o la satisfacció socials ?

La dificultat d'una valoració monetària: *Valor afegit brut, renda per càpita, nivell de renda estàndard.*

- A part les dificultats d'un càlcul objectiu, què signifiquen les quantitats monetàries.
- Impossibilitat d'integrar inversió-estalvi-consum.
- Com valorar els fluxos econòmics exteriors?.
- Diferència social en l'ús de la renda.

Valorar els aspectes del consum social: el *nivell de vida*.

- Els indicadors del consum familiar: enquestes de consum, disponibilitat de determinats béns (turismes, telèfons). Variabilitat social de la composició de la despesa.
- El nivell de dotació desigual segons els prestadors siguin privats (consum comercial o de serveis privats) o públics (disponibilitat d'equipaments comunitaris).
- Desigualtats inherents a la massa crítica territorial (diferències camp-ciutat pel volum de la demanda).
- Com valorar la situació de la població en un territori on no hi ha fronteres ?.
- Diferències socials internes d'un territori i diferències de les valoracions sobre els components del nivell de vida.

Una valoració més complexa: *qualitat de vida o benestar social*.

- Com integrar variables econòmiques i variables socials?.
- On acaben les necessitats bàsiques?. La producció de noves necessitats (l'explosió de les necessitats), necessitats del refinament.
- Diferència i complementaritat dels factors físics i els factors culturals de satisfacció.
- La disponibilitat d'instruments (una màquina, una tècnica, un televisor,..) per aconseguir les necessitats bàsiques, que es converteixen en necessitats instrumentals.
- Necessitats selectives. Necessitats de diferenciar-se dels col·lectius socials.
- Necessitats que es contradueixen, particularment amb la introducció dels aspectes mediambientals.
- Objecions similars a nivell de territori i a nivell de grups socials.

Objectius socials adaptats als territoris:

- Uns nivells estàndards de benestar satisfactoris.
- Diversitat d'oportunitats per als diversos col·lectius socials.
- Possibilitat de viure al país.

Guió per a l'anàlisi de grup

Avaluació de **dèficits i necessitats en matèria de serveis locals.**

- Subministrament elèctric.
- Altres subministraments energètics.
- Telèfon i telecomunicacions.
- Subministrament d'aigua.
- Sanejament i recollida de residus.
- Serveis administratius locals.
- Servei mèdic i farmàcia.
- Serveis d'ensenyament bàsic.
- Serveis culturals locals permanents.
- Equipaments esportius.
- Altres possibles serveis públics i/o privats.

L'**accessibilitat** en el conjunt del territori comarcal.

Estat dels accessos viaris i necessitat de nous accessos.

Disponibilitat de transport públic.

Estructura urbana local i nivell de prestació.

- Accessibilitat als serveis públic o privats especialitzats.
- Mancances comarcals a nivell de serveis especialitzats.
- Es justifica la presència de determinats serveis a nivell comarcal ? Quins i on s'han d'ubicar.

Avaluació de **la riquesa general i la seva distribució.** Estratificació social.

- Presència de dèficits en els aspectes de nivell de vida de la població. Grau de satisfacció de les necessitats elementals (alimentació, sanitat, vestit).
- Perquè la Terra Alta presenta els indicadors de renda per càpita més baixos de Catalunya ?
- Es manifesten diferències importants en el nivell de renda ?. Tenen una relació amb el territori ?.
- Presència de col·lectius socials amb uns nivells de desatenció o dificultats especials.

7. Síntesi i conclusions.

Els grans objectius del desenvolupament comarcal.

Limitacions i potencialitats.

Les línies d'actuació.

	1991	1996	Cr.absolut	Cr.relatiu
Alt Camp	34016	34403	387	1.14
Alt Empordà	90755	93172	2417	2.66
Alt Penedès	69863	73196	3333	4.77
Alt Urgell	19010	19004	-6	-0.03
Alta Ribagorça	3514	3542	28	0.80
Anoia	82450	86964	4514	5.47
Bages	152177	152586	409	0.27
Baix Camp	131599	140540	8941	6.79
Baix Ebre	64645	65879	1234	1.91
Baix Empordà	89930	95986	6056	6.73
Baix Llobregat	610192	643419	33227	5.45
Baix Penedès	38080	47550	9470	24.87
Barcelonès	2302137	2131378	-170759	-7.42
Berguedà	38965	38606	-359	-0.92
Cerdanya	12396	12735	339	2.73
Conca de Barberà	18001	18285	284	1.58
Garraf	76915	90435	13520	17.58
Garrigues	19429	19273	-156	-0.80
Garrotxa	46060	46708	648	1.41
Gironès	125875	129044	3169	2.52
Maresme	293103	318891	25788	8.80
Montsià	54307	54765	458	0.84
Noguera	34782	34478	-304	-0.87
Osona	117442	122923	5481	4.67
Pallars Jussà	12860	12809	-51	-0.40
Pallars Sobirà	5418	5814	396	7.31
Pla d'Urgell	28802	29104	302	1.05
Pla de l'Estany	21072	23833	2761	13.10
Priorat	9475	9212	-263	-2.78
Ribera d'Ebre	23055	22442	-613	-2.66
Ripollès	27167	26365	-802	-2.95
Segarra	17040	17375	335	1.97
Segrià	162904	163691	787	0.48
Selva	98255	104825	6570	6.69
Solsonès	10792	11171	379	3.51
Tarragonès	155881	169016	13135	8.43
Terra Alta	12945	12584	-361	-2.79
Urgell	29789	30185	396	1.33
Val d'Aran	6184	7047	863	13.96
Vallès Occidental	649699	685600	35901	5.53
Vallès Oriental	262513	285129	22616	8.62
Barcelona	4654407	4628277	-26130	-0.56
Girona	509628	530623	20995	4.12
Lleida	353455	356388	2933	0.83
Tarragona	542004	574676	32672	6.03
Àmbit metropolità	4264422	4228048	-36374	-0.85
Comarques gironines	499114	519933	20819	4.17
Camp de Tarragona	387052	419006	31954	8.26
Terres de l'Ebre	154952	155670	718	0.46
Àmbit de ponent	339732	342322	2590	0.76
Comarques centrals	414222	424985	10763	2.60
Total Catalunya	6059494	6089964	30470	0.50